

KANSALLINEN PELASTUSKOIRAKOE OHJE

Suomen Palveluskoiraliitto ry:n hallituksen hyväksymä 18.9.2020.

Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry:n hyväksymät 21.11.2020

Ohje tulee voimaan 1.1.2021.

Pelastuskoirakoe muodostuu:

- hallittavuusosuudesta, joka suoritetaan hyväksytysti yhden kerran kalenterivuodessa.
  - hallittu liikkuminen
  - paikallaolo häiriön alaisena ja häiriövarmuus
  - hallittu irtaantuminen ja kulkeminen annetussa suunnassa, sisältäen myös pysähtymisen ja luoksetulon
- jälkiosuudesta
  - jäljen etsintä
  - jäljen ajo
  - esineet
- henkilöetsintäosuudesta
  - koiran ohjattavuus
  - ohjaajan käyttäytyminen
  - henkilön ilmaisu

Pelastuskoirakokeen tarkoitus

Valtaosa suomessa tehtävistä pelastuskoiraetsinnöistä on maastoetsintöjä. Näiden etsintöjen avuksi tarvitaan usein myös vapaaehtoisten etsijöiden apua.

Etsinnät ovat aina poliisijohtoisia. Etsintäjohdon luottamus koiralla tapahtuvaan etsintään saadaan vain sillä, että etsintöihin käytettävät vapaaehtoisuuskoirakot tunnustetaan koulutustasoltaan korkeaksi. Luotettavuus osoitetaan sekä koirien että ohjaajien korkealla osaamistasolla ja -motivaatiolla.

Pelastuskoirakoe tukee pelastuskoirien koulutusta ja toimii osaltaan koirien ja niiden ohjaajien koulutustason mittaajana ja osoittaa koulutuksen tason. Viranomaiset asettavat vaatimukset koiran ilma- ja maavainutyöskentelyn sekä ohjaajan osaamisen tasolle. Pelastuskoirakoe vastaa näihin vaatimuksiin.

Kaikki palveluskoiraliiton kautta VIRTAtarkastukseen tähtäävät koirakot suorittavat PEKO-T-kokeen ennen tarkastukseen osallistumista. Hyväksytyt koetulokset on edellytyksenä VIRTAtarkastukseen pääsemiseen ja sen voimassa pitämiseen. Koetulos on voimassa kaksi vuotta suorituspäivästä laskien.

VIRTAtarkastus on tapahtuma, jossa tehtävään erikseen koulutetut tarkastajat ja poliisiviranomainen yhdessä arvioivat työnäytön tapahtuman koiran ja sen ohjaajan pätevyyden etsintätehtävässä. Vain tämän tarkastuksen hyväksytysti suorittaneet koirakot voivat poliisihallituksen ohjeen mukaan osallistua poliisijohtoisin etsintöihin.

Kokeissa noudatetaan Palveluskoirakokeiden koesääntöä. Sääntöihin liittyviä koeohjeita noudatetaan muuten, kuin tässä ohjeessa erikseen mainituin osin.

Koe voidaan rajoittaa sen rakenteen ja suoritustavan vuoksi yleisestä rajoitusohjeesta poiketen, kuitenkin minimissään kolmelle koiralle.

Koetasot

Kokeessa ei ole varsinaisia koeluokkia, vaan jälki- ja henkilöetsintäosuuksissa on kummassakin kaksi eri tasoa, A-taso, joka on helpompi ja B-taso, joka on vaativampi. Koe voidaan anoa järjestettäväksi kolmella eri tavalla;

1. joko niin, että ensin on vaativampi jälkiosuus eli B, jolloin henkilöetsintäosuus on helpompi eli A, jolloin koe on ns. B/A-koe

2. tai siten, että ensin suoritettava jälki on helpompi eli A ja henkilöetsintäosuus on silloin vaativampi eli B, jolloin koe on ns. A/B-koe.

3. tai niin, että samassa kokeessa on sekä A/B- että B/A-suorituksia

Hyväksytysti suoritettu koe antaa mahdollisuuden VIRTAtarkastukseen osallistumiseen. Kaikkien kokeiden järjestelyjen sekä kaikkien osapuolten käyttäytymisen tulee pohjautua eettisesti hyväksyttäviin periaatteisiin. Koeohjeen määräykset ovat kaikkia osapuolia sitovat. Kaikkien osallistujien on täytettävä samat suoritusvaatimukset.

Hyväksytty suoritus ja koulutustunnus

Maasto-osuuksiin osallistuakseen koiralla tulee olla samalta koekaudelta (kalenterivuosi) hyväksytty tulos hallittavuusosuudesta. Hallittavuusosuus voidaan anoa ja järjestää erillisenä kokeen osana ilman maasto-osuuksia.

Koulutustunnuksen saamiseen vaaditaan vähintään 70 % kokeen kokonaispistemäärästä (300p) ja hyväksytty tulos (vähintään 70 %) kaikista osuuksista, hallittavuusosuudesta ja kummastakin maasto-osuudesta, samassa kokeessa suoritettuina. Tämä on myös hyväksytyin suorituksen vaatimustaso. Koulutustunnuksena käytetään lyhennettä PEKO-T (pelastuskoirien tasokoe).

Kokeen osasuorituksen uusinta

Hallittavuusosuuden hyväksytty suoritus vaaditaan kerran koekauden (kalenterivuosi) aikana. Tämän jälkeen koiralle ei tarvitse järjestää hallittavuusosuutta kuluva koekauden aikana.

Koiran tulee saada jälkiosuudesta vähintään arvosanan tyydyttävä, jotta se pääsee jatkamaan henkilöetsintäosuuteen.

Jos koira saa jälkiosuudessa arvosanan puutteellinen, se ei pääse suorittamaan seuraavaa osasuoritusta, eikä suoritusta pisteytetä ja kokeen arvosana on puutteellinen 0 pistettä.

Jos koira suorittaa jälkiosuuden hyväksytyllä arvosanalla, mutta ei saa henkilöetsintäosuudessa hyväksyttyä tulosta, voi koira yrittää suorittaa tällä jälkiosuuden tuloksella uuden henkilöetsintäosuuden samalla koetasolla saman koekauden (kalenterivuoden) aikana enintään kolme kertaa.

Koira osallistuessa aiemmin hyväksytyllä jälkiosuuden tuloksella kokeen henkilöetsintäosuuteen, sen tulee suorittaa ennen henkilöetsintäosuutta myös jälkiosuus tässä kokeessa, ilman sen arvostelua. Tämä sen vuoksi, että koiran tulee osoittaa kestävyytensä pitkäjaksoiseen työskentelyyn sekä kyky siirtyä maavainuisesta työskentelystä ilmapainuiseen työskentelyyn.

Osallistumisoikeus ja ikärajat

Kansalliseen pelastuskoirakokeeseen saavat osallistua kaikki tunnustusmerkityt koirat rodusta tai koosta riippumatta.

Koepäivänä täytyy koiran olla täyttänyt 14 kk. Koiran täytettyä kymmenen vuotta koiralta vaaditaan eläinlääkärin todistus osallistumiskelpoisuudesta kokeeseen. Todistus on voimassa yhden vuoden sen antamispäivästä laskien. Ennen osallistumistaan pelastuskoirakokeeseen koiralla on oltava hyväksytty tulos käyttäytymiskokeesta (BH).

Kiimaiset nartut saavat osallistua kokeeseen, mutta ne on pidettävä erillään muista osallistuvista koirista, ja ne suorittavat kokeen viimeisinä. Kiimaiset nartut eivät osallistu arvontaan.

Kokeen luonne vaatii ohjaajalta kykyä liikkua maastossa, joten se asettaa ohjaajalle vaatimuksen hyvästä fyysisestä suorituskyvystä. Jos ohjaaja ei kykene liikkumaan maastossa koeohjeen edellyttämällä tavalla, koesuoritus keskeytetään.

Kokeen rakenne

Pelastuskoirakoe muodostuu kolmesta eri osasuorituksesta:

1. hallittavuusosuus
2. jälkiosuus
3. henkilöetsintäosuus

	Taso A	Taso B	

Hallittavuusosuus	Aina 3 osaliikettä (1. hallittu liikkuminen, 2. paikallaolo, 3. hallittu irtaantuminen ja kulkeminen annetussa suunnassa, sisältäen myös pysähtymisen ja luoksetulon). Hyväksytyt suoritus kerran koekauden aikana.	
Jälkiosuus		
Pituus	600 metriä	1200 metriä
Kulmat	3-4 kulmaa	5-6 joista yksi terävä
Ikä	1 h	2 h
Esineet	4kpl +loppuesine	5kpl +loppuesine
Jäljestämisaika	30 min	40 min
Henkilöetsintäosuus		
Alueen koko	noin 20000 neliömetriä	noin 30000 neliömetriä
Etsintäaika	20 min	30 min
Etsittävät henkilöt	1 henkilö	1-2 henkilöä

Koe on pyrittävä järjestämään niin, että jokainen koira siirtyy jälkiosuuden jälkeen henkilöetsintätyöskentelyyn. Koejärjestelyjen niin vaatiessa voidaan siirtymä kuitenkin sallia, mutta henkilöetsintäsuoritus on kuitenkin tehtävä mahdollisimman pian jälkiosuuden jälkeen. Henkilöetsintäalue voi olla jokaiselle erikseen tai niin, että samaa aluetta käytetään useammalla tai kaikille koirille. Siirtymä/huoltoväliksi sallitaan n. 20 min.

Hallittavuusosuuden suorituspaikka ja -tapa voi olla koirakohtainen.

Jos kokeen arvostelee yksi tuomari ja järjestelyt sen sallivat, voidaan koirien suoritukset tehdä limittäin, kuitenkin niin, ettei maasto-osuuksien välille tule liian pitkiä odotusaikoja. Koirakot pystytään tällöin ajallisesti lähettämään maastoon niin, että ensimmäisen koiran jälkisuorituksen jälkeen tuomari lähettää toisen koiran jäljelle ja lähtee sen jälkeen ensimmäisen koiran kanssa henkilöetsintäosuuteen.

Jos kokeen arvostelee kaksi tuomaria, maasto-osuudet voidaan jakaa niin, että toinen tuomari arvostelee jälkiosuuden, ja toinen tuomari henkilöetsintäosuuden.

Yleisiä määräyksiä koesuoritukseen

Koira voidaan sulkea kokeesta, sen suoritus voidaan keskeyttää tai hylätä tai ohjaaja voi luopua kokeesta.

- **Sulkeminen** kokeesta = koira ei voi osallistua kokeeseen, sulkeminen siis tehdään ennen, kuin koira on aloittanut koesuorituksensa
- **Keskeyttäminen** = koiran suoritus keskeytetään tuomarin toimesta. Kaikki siihen asti saavutetut tulokset jäävät voimaan. Jotta koira voi jatkaa seuraavassa koeosuudessa, arvosanan on kuitenkin oltava vähintään tyydyttävä.
- **Hylkääminen** = koiran suoritus hylätään, se menettää kaikki siihen mennessä kokeessa saavuttamansa tulokset eikä se voi jatkaa koetta.
- **Luopuminen** = ohjaaja keskeyttää koiran suorituksen. Kaikki siihen asti saavutetut tulokset jäävät voimaan, mutta koira ei voi jatkaa koetta.

Pelastuskoirakokeita voidaan järjestää Palveluskoiraliiton jäsenyhdistysten anomuksesta haluttuna aikana, ei kuitenkaan sellaisissa olosuhteissa, missä kokeen luonne tai sen arvostelumahdollisuudet muuttuvat merkittävästi (esim. jälkikoe / lumi).

Koiraa saa kokeessa ohjata yksi ohjaaja. Ohjaaja voi osallistua kokeeseen myös toisella koiralla, mikäli koejärjestelyt antavat siihen mahdollisuuden.

Ohjaajalla voi kokeessa olla apuohjaaja, jonka tehtävänä on käyttää karttaa ja/tai paikannuslaitetta ja sen avulla auttaa koiranohjaajaa paikannuksessa ja pysymään tehdyssä etsintäsuunnitelmassa. Apuohjaaja ei osallistu muulla tavalla koiran ohjaamiseen taikka maalihenkilöiden etsintään. Jos apuohjaajaa käytetään, hän kulkee maasto-osuuksissa ohjaajan välittömässä läheisyydessä annettujen ohjeiden mukaan. Sama henkilö voi toimia useamman koiran apuohjaajana, jos koejärjestelyt sen mahdollistavat. Kokeen järjestäjällä ei ole velvollisuutta hankkia apuohjaajaa.

Henkilöetsintäosuudessa ohjaaja tekee hänelle annettuun karttaan etsintäsuunnitelman. Ohjaajan laadittua etsintäsuunnitelman, hän hyväksyttää sen tuomarilla. Ohjaaja selvittää suunnitelman myös apuohjaajalle. Apuohjaaja ei saa osallistua koiran ohjaamiseen taikka maalihenkilöiden etsintään.

Ohjaajan tulee toteuttaa tuomarin hyväksymää etsintäsuunnitelmaa. Jos ohjaaja muuttaa etsintäsuunnitelmaa kesken etsinnän, on muutokselle oltava perustelu ja siitä on ilmoitettava tuomarille. Tuomarin tulee hyväksyä suunnitelman muutokset, ellei niissä esiinny ilmiselvää vaaraa tai epä johdonmukaisuutta.

Koiranohjaaja saa liikkua alueella ainoastaan tekemänsä etsintäsuunnitelman tai tuomarin siihen hyväksymien muutosten mukaan.

Kokeessa käytettyjen käskyjen tulee olla lyhyitä ja niiden käyttö on vapaa, ellei liikkeen suoritusohjeissa toisin sanota. Koiran nimen saa liittää käskyyn. Ohjaaja ei kuitenkaan saa käskyillä vaikuttaa koiran ilmaisuun. Koiran liiallinen painostaminen johtaa kokeen keskeyttämiseen.

Koira on oltava kokeen aikana välittömästi kytkettävissä, joten ohjaajalla on oltava koko kokeen ajan talutin mukanaan

Suorituksen aikana koiralla tulee olla seuraavat varusteet:

- kaulapanta. (Huom. Jos koiralla on riittävän tukevat valjaat ja niissä kohta, johon talutin voidaan vaivatta kytkeä, ei koiralla tarvitse olla kaulapantaa)
- tunnusvaljaat.

Valjaissa tulee olla PK-tunnus tai vastaava ns. viranomaistunnus ja niiden on oltava rakenteeltaan sellaiset, että niistä ei aiheudu koiralle vaaraa. Tuomari tarkastaa ja hyväksyy valjaat ilmoittautumisen yhteydessä.

Seuraavat välineet/avut ovat työskentelyn aikana sallittuja:

- pilli/viheltäminen
- valot ja/tai kulkuset. Sallittuja ovat normaaliksi katsotut varusteet, jotka tuomari hyväksyy
- vettä ja sieni (sienellä ohjaaja voi pyyhkiä koiran kirsua)
- ilmaisorulla. Ilmaisorullan tulee olla sellainen, että koira voi sen omaehtoisesti ilman ohjaajan avustusta pudottaa sen käskystä pois suustaan. Tämä tulee tarkastaa ilmoittautumisen yhteydessä ja ilmaisorullia, joita koira ei voi ilman ohjaajan apua pudottaa suustaan, ei missään tapauksessa saa hyväksyä
- ohjaajalla ja/tai apuohjaajalla GPS-laite tai vastaava karttasovellus

Koiran käyttäytymisen tarkkailu

Tuomari tarkkailee koiran käyttäytymistä ja suorituskykyä ennen varsinaisen koesuorituksen alkamista ja kokeen aikana. Tuomari on velvollinen sulkemaan aggressiivisen tai suorituskyvyttömän koiran kokeesta ja merkitsemään syyn koiran kilpailukirjaan sekä koepöytäkirjaan.

Luonteen tarkkailussa selvitetään

- a) koiran varmuus häiriötekijöiden aikana (välinpitämättömyys melu yms.)
- b) koiran varmuus vieraita henkilöitä kohtaan
- c) kyky kestää rasitusta vaikeutuneissa olosuhteissa, kuten pitkäkestoinen työ, erilaiset sääolosuhteet, hajuaistin rasitukset jne.
- d) heikkohermoisuus ja siihen liittyvä aggressiivisuus, yliterävyys ja siihen liittyvä pelko ja muu vastaava käyttäytyminen
- e) ohjattavuuden riittävyys eri tilanteissa.

Arvostelu

Koetta saavat arvostella ainoastaan Palveluskoiraliiton tähän koemuotoon kouluttamat ja pätevöimät pelastuskoirakoetuomarit. Arvosteltavat osat voi jakaa useammalle tuomarille niin, että toinen tuomari arvostelee hallittavuusosuudet ja jälkiosuudet ja toinen henkilöetsintäosuudet.

Suoritukset arvostellaan arvosanoin, joiden täytyy vastata koiran tekemää suoritusta. Lopputuloksena ilmoitetaan, onko koe hyväksytty vai ei hyväksytty sekä suorituksen kokonaisarvosana ja siitä seuraavat

pisteet. Hyväksytyt osasuorituksen pisteet jäävät voimaan. Jos osasuoritusta ei hyväksytä, on arvosana puutteellinen (0 pistettä). Jos koko koetta ei hyväksytä, kokeen loppuarvosana on puutteellinen 0 pistettä.

Jos koira kokeen aikana karkaa ohjaajalta tai suorituspaikalta, eikä palaa takaisin kolmannellakaan käskyllä, koiran koesuoritus hylätään. Jos koira koesuoritus hylätään, mitään sen osasuorituksia ei arvioida ja koiran kilpailukirjaan sekä koepöytäkirjaan tulee merkintä hylätty *tottelemattomuuden* vuoksi.

Arvosanat:

- Erinomainen = yli 95% pistemäärästä
- Erittäin hyvä = yli 90% pistemäärästä
- Hyvä = yli 80% pistemäärästä
- Tyydyttävä = yli 70% pistemäärästä
- Puutteellinen = alle 70% pistemäärästä

Osasuoritusten pisteet

	A-taso	B-taso
Hallittavuusosuus	50 pistettä	
Jälkiosuus	100 pistettä	150 pistettä
Henkilöetsintäosuus	100 pistettä	150 pistettä
Kokeen kokonaispisteet	300 pistettä	

Arvostelu suoritetaan laatuarvosteluna. Kokonaisarvosanan tulee perustua osuuksista annettuihin yksittäisarvosanoihin. Arvostelu annetaan välittömästi osuuden suorittamisen jälkeen ja kokeen loppuarvosana muodostetaan osasuorituksista saatujen arvosanojen perusteella. Jos koira tai ohjaaja tekevät kokeessa koesuorituksen hylkäävän virheen, ei kokeesta anneta kokonaisarvosanaa eikä kokonaispistemäärää.

PELASTUSKOIRAKOKEEN KULKU

Luoksepäästävyyden tarkastus

Jokaisen kokeen aluksi, ennen ensimmäistä osasuoritusta, tuomarin tulee suorittaa koiralle luoksepäästävyyden tarkastus. Tunnistusmerkinnän (tatuointi, mikrosiru, jne.) tarkastus on osa luoksepäästävyyden tarkastusta. Koirat, jotka eivät läpäise tarkastusta, eivät voi osallistua kokeeseen, vaan ne on suljettava kokeesta.

Tuomari jatkaa koiran luoksepäästävyyden arviointia koko kokeen ajan. Mikäli koira osoittaa kokeen aikana käytöshäiriöitä tai aggressiivisuutta, tuomarilla on velvollisuus keskeyttää tai hylätä sen suoritus. Keskeytys tai hylkääminen ja selvitys siihen johtaneesta syystä merkitään kilpailukirjaan sekä koepöytäkirjaan.

Luoksepäästävyydeltä tarkastuksen suoritus

- Tarkastus suoritetaan normaalissa ympäristössä ja tilanteessa, paikassa, joka on koiran kannalta neutraali.
- Kaikki kokeeseen osallistuvat koirat tuodaan yksitellen tuomarin luo.
- Koira on oltava kytketty tavalliseen taluttimeen. Taluttimen on oltava löysällä.
- Tunnistusmerkinnän tarkistaminen on osa luoksepäästävyyden tarkastamista.
- Tuomarin tulee välttää koiran ärsyttämistä. Koiran on hyväksyttävä, että siihen kosketaan.

Arvostelu

- a) Koiran myönteinen käytös: Koira käyttäytyy tarkastuksessa esim. neutraalisti, itsevarmasti, varmasti, tarkkaavaisesti, temperamentikkaasti, asiallisesti.
- b) Vielä hyväksyttävä rajatapaus: Koira käyttäytyy esim. hieman levottomasti, hieman ärsyntyneesti, hieman epävarmasti. Tällainen koira voidaan hyväksyä, mutta tuomarin tulee tarkkailla sitä huolellisesti koko kokeen ajan.
- c) Koiran negatiivinen käytös tai käytöshäiriö: Koira käyttäytyy esim. arasti, epävarmasti, pelokkaasti, on ääniarka, ei ole ohjattavissa, näykkii, on aggressiivinen (hylkäys).

OSA 1: HALLITTAVUUSOSUUS

Kokonaispistemäärä	50 p.
1. Hallittu liikkuminen	10 p.
2. Paikallaolo häiriön alaisena ja häiriövarmuus	20 p.
3. Hallittu irtaantuminen ja kulkeminen annetussa suunnassa sisältäen myös pysähtymisen ja luoksetulon	20 p.

Yleiset ohjeet:

Suorituksen alussa koiranohjaaja ilmoittautuu tuomarille koira kytkettynä. Ilmoittautumisen jälkeen talutin irrotetaan. Ohjaaja saa käyttää itse valitsemaansa käskysanoja, käskysanojen on kuitenkin oltava lyhyitä. Koiralla tulee olla tunnusvaljaat päällä ja sen tulee olla kytkettävissä.

Koiran tulee suorittaa liikkeet iloisesti ja nopeasti. Suoritus alkaa perusasennosta. Perusasennossa koira istuu suorassa asennossa ohjaajan vasemmalla puolella, lapa ohjaajan polven kohdalla. Ohjaajalla on oikeus kysyä tuomarilta ohjeita.

Häiriöääni suoritetaan tuomarin antamien ohjeiden mukaan, paikallaololiikkeen aikana. Koiran on suhtauduttava häiriöön välinpitämättömästi. Koira saa reagoida ääniin, jos se ei aiheuta muuta poikkeavaa käytöstä. Tämä huomioidaan arvostelussa. Mikäli koira osoittaa ääniarkuutta, sen suoritus keskeytetään. Mikäli koira reagoi häiriöön aggressiivisesti, tämä johtaa kokeen hylkäämiseen. Arvosanan erinomainen voi saada häiriöääniin välinpitämättömästi suhtautuva koira.

Häiriöääntä ei saa toteuttaa ampumalla.

Suoritusohjeet:**1. Hallittu liikkuminen****10 pistettä**

Käsky "seuraa".

Ohjaaja kulkee vapaana olevan koiran kanssa tuomarin osoittaman matkan. Kulkeminen suoritetaan koealueen läheisyydessä, tiellä, pellolla, tai kentällä. Liikkumiseen sisältyy myös käännoksiä ja pysähdyksiä. Kokonaismatka on n. 200 askelta. Seuraamiseen ei ole mallikaviota, vaan se voi olla erilainen kullekin kokeeseen osallistuvalla koiralla.

Koiralle saa antaa seuraamiskäskyn aina liikkeelle lähdeäessä. Pysähdyttäessä koira voi istua tai seistä. Koiran tulee perusasennosta lähteä käskystä seuraamaan ohjaajaa tarkkaavaisesti, iloisesti ja suorassa asennossa, ohjaajan vasemmalla puolella.

Ohjaaja kulkee koiran kanssa n. 200 askelta tuomarin antamien ohjeiden mukaan.

Arvostelu

Edistäminen, sivuttaispoikkeamat, jättäminen ovat virheitä samoin kuin ohjaajan tarpeeton pysähtyminen tai hidastelu. Jos koira pysähdyttäessä suorittaa istumisen, sen tulee istua välittömästi ohjaajan pysähtyessä, hidas tai viivyttelevä istuminen ovat virheitä. Lisäkäskyt, vartaloavut, tarkkaamattomuus käännoksissä ja/tai koiran haluttomuus alentavat arvosanaa virheen suuruuden mukaan.

Korkeimman arvosanan voi saada vain koira, joka seuraa halukkaasti ilman paineistumista ja on välinpitämätön ympäristön vaikutuksille.

2. Paikallaolo häiriön alaisena ja äänivarmuus**20 pistettä**

Käskyt "maahan", "istu".

Hallitun liikkumisen jälkeen ohjaaja jättää koiransa käskyllä tai merkillä odotusasentoon (istumaan tai makaamaan) tuomarin osoittamaan paikkaan. Koiralle saa jättää merkiksi varusteita. Ohjaaja menee noin 10-15 askeleen päähän, tuomarin luokse keskustelemaan maasto-osuuden suorittamiseen liittyviä asioita.

Koiran täytyy pysyä paikallaan ohjaajan siihen millään tavoin vaikuttamatta n.3 min ajan. Vieras henkilö sivuuttaa koiran tuomarin merkistä noin kahden metrin etäisyydeltä koiraan mitenkään vaikuttamatta ja siirtyy ohjaajan ja tuomarin seuraan. Paikallaolon aikana koiran äänivarmuus testataan äänihäiriöllä, tuomarin ohjeiden mukaan. Tuomarin merkistä ohjaaja palaa koiransa oikealle puolelle. Jos koiran odotusasento on makuulla, ohjaaja antaa istumiskäskyn. Tähän ei tarvita tuomarin erillistä lupaa.

Arvostelu

Ohjaajan rauhaton käyttäytyminen ja muut piilotellut avut koiralle, koiran rauhattomuus paikallaolon aikana tai koiran ennakoiva ylösnousu ohjaajan palatessa koiran luo alentavat arvosanaa virheen suuruuden mukaan, kuitenkin korkeintaan 2 pistettä. Jos koira on rauhaton, mutta pysyy kuitenkin paikallaan, arvosanaa alennetaan virheen suuruuden mukaan. Asennon vaihtaminen alentaa arvosanaa virheen suuruuden mukaan, kuitenkin enintään 2 pistettä. Jos koira siirtyy pois paikaltaan muusta syystä kuin äänihäiriön johdosta yli 3 m, liikesuoritus on puutteellinen (0 pistettä).

Koiran on suhtauduttava äänihäiriöön välinpitämättömästi. Mikäli koira osoittaa ääniherkkyttä esimerkiksi siirtymällä pois paikaltaan taikka haukkumalla, sen suoritus keskeytetään. Mikäli koira reagoi häiriöihin aggressiivisesti, tämä johtaa kokeen hylkäämiseen.

Jos koira tulee ohjaajaa vastaan ohjaajan palatessa koiran luo, arvosanaa alennetaan korkeintaan kaksi arvosanaa.

3. Hallittu irtaantuminen ja kulkeminen annetussa suunnassa (sisältäen myös pysähtymisen ja luoksetulon) 20 pistettä

Käskyt esim. "seuraa", "eteen", "seis", "seuraa", "eteen", "seis", "tänne".

Tuomarin kehotuksesta ohjaaja kävelee vapaana seuraavan koiran kanssa osoitettuun suuntaan metsäpolkua, sähkölinjaa tai muuta selkeää uraa pitkin. Noin 10–15 askeleen jälkeen koiran tulee käskyn saatuaan irtaantua ohjaajasta suoraan eteen riittävästi (n. 15-30 askelta) ja jatkaa kulkua ohjaajan kanssa samalla nopeudella ja samansuuntaisesti n. 30 - 50 askeleen verran.

Ohjaaja huolehtii näköyhteyden säilymisestä koiraan. Irtaantuminen ei tarkoita koiralle vapaata juoksemista, vaan hallittua etenemistä ohjaajan kanssa.

Tuomarin merkistä ohjaaja pysäyttää koiran (koiran asento pysähdyskäskyn jälkeen on vapaa) ja jatkaa nopeuttaan muuttamatta kulkuaan koiran luokse. Tämän jälkeen tuomari antaa ohjaajalle luvan jatkaa matkaa samaan kulkusuuntaan. Koiran tulee jälleen n. 10-15 askeleen jälkeen käskystä irtaantua ohjaajasta suoraan eteen n. 15-30 askelta ja jataa kulkua ohjaajan kanssa samalla nopeudella ja samansuuntaisesti n. 20-30 askeleen verran.

Tuomarin merkistä ohjaaja pysähtyy ja pysäyttää koiran käskyllä (koiran asento pysähdyskäskyn jälkeen on vapaa). Tämän jälkeen, kun koira on selvästi pysähtynyt, ohjaaja kutsuu tuomarin luvalla koiran luokseen. Koiran luoksetulon jälkeistä loppuasentoa ei arvostella. Tämän jälkeen ohjaaja kytkee koiran.

Arvostelu

Liian hidas tai ryntäävä irtaantuminen ohjaajasta, voimakas sivupoikkeama, liian lyhyt tai pitkä irtaantumismatka, hidasteleva tai ennakoiva pysähtyminen, rauhaton odotus tai vastaantulo ohjaajan tullessa koiran luo alentavat arvosanaa virheen suuruuden mukaan. Jos koira ei käskystä pysähdy vaan jatkaa matkaansa, eikä toisellakaan lisäkäskyllä pysähdy, tai jos koira pysähtymisen jälkeen jatkaa matkaa, koe hylätään hallitsemattomuuden vuoksi. Koiran tulee käskyn saatuaan tulla nopeasti ja suoraan ohjaajan luokse. Hidas ja kaartava luoksetulo alentavat arvosanaa virheen suuruuden mukaan korkeintaan kaksi arvosanaa. Jos koira ei tule ohjaajan luokse toisellakaan lisäkäskyllä, koe hylätään hallitsemattomuuden vuoksi

Osa-suoritus päättyy ohjaajan ilmoittamiseen tehdystä suorituksesta ja tuomarin antamaan arvosteluun.

Osa 2: JÄLKIOSUUS

Jälkityöskentely TASO A 100 pistettä

Arvosteltavat osat	
Jäljen etsintä	20 p.
Jäljen ajo (työskentely)	20 p.
Esineet	60 p.

Työskentelyaika on 30 min. Vieraan henkilön tekemä n. 600 m pitkä ja n. 1 h vanha jälki vaihtelevassa maastossa. Maaston muutos on mahdollinen, 3-4 maastoon sopivaa kulmaa, 4 kpl (a'10 p.) käyttöesineitä sekä viimeisenä esineenä reppu, takki tms. selvästi muista esineistä poikkeava käyttöesine (20 p.), jossa on jäljentekijän selvä ominaishaju. Jäljestäminen suoritetaan vapaana tai n. 10 m pitkässä johdattimessa.

Jälkityöskentely TASO B 150 pistettä

Arvosteltavat osat	
Jäljen etsintä	20 p.
Jäljen ajo (työskentely)	20 p.
Esineet	110 p.

Työskentelyaika on 40 min. Vieraan henkilön tekemä n. 1200 m pitkä ja n. 2 h vanha jälki vaihtelevassa maastossa. Maaston muutos on mahdollinen, maastoon sopivia kulmia, joista vähintään 1 terävä kulma, 5 kpl (á 16 p.) käyttöesineitä sekä viimeisenä esineenä reppu, takki tms. selvästi muista esineistä poikkeava käyttöesine (30 p.), jossa on jäljentekijän selvä ominaishaju. Jäljestäminen suoritetaan vapaana tai n. 10.m. pitkässä johdattimessa.

Ohjeet jälkiosuuden toteutukseen:

Lähtöalue n. 50x50m

Lähtöaluetta ei tarvitse välttämättä merkitä mutta se tulee olla selvästi osoitettavissa riittävistä maastomerkeistä. Jos näitä ei ole, täytyy alueen rajat merkitä selvästi.

Jäljen tulee kulkea lähtöalueella vähintään kahden ajatellun neljänneksen kautta ja sen on tultava ulos eri sivulta kuin sisäänmeno. Jälki ei saa tulla ulos siltä sivulta, jolta koira lähetetään etsintätyöskentelyyn. Jälki on tehtävä alueelle niin, että koira ei heti "törmää" siihen.

Jäljen lopussa oleva viimeinen käyttöesine (reppu, takki tms.) sijoitetaan siten, että se ei näy tarpeettoman aikaisin.

Jäljestä on piirrettävä kaaviokuva, josta ilmenee jäljen lähtö ja jäljen muoto. Jäljentekijä saa käyttää ainoastaan vahvan ominaishajun omaavia käyttöesineitä. Esineen pienin koko on 5 x 6 cm. Esineet eivät saa olla sellaisia, joihin haju tarttuu huonosti tai jotka rikkoutuessaan saattavat vahingoittaa koira (esim. metalli, lasi, kova muovi).

Esineet on merkittävä jäljen numerolla. Esineet eivät saa oleellisesti erottua maastosta. Jälkeä tehtäessä tulee mahdollisuuksien mukaan huolehtia siitä, että jäljen haju ei muutu esineitä jäljelle laitettaessa. Esineitä ei saa laittaa jäljen viereen, vaan ne tulee asettaa aina jäljen päälle. Esineitä ei saa laittaa kulmiin, eikä niiden välittömään läheisyyteen (n. 20 m).

Jälkiosuuden suoritusohje:

Lähtö tapahtuu alueelta, jonka koko on n. 50 x 50 m. Koetuumari antaa lähtöalueen kuvauksen. Jäljen etsintä sisältyy kokonaisuuteen. Ennen jäljelle lähtöä, jäljen ylösottamisen aikana, samoin kuin koko jäljestämisen aikana, on kaikenlaisten pakotteiden käyttö kielletty. Koiranohjaaja seuraa koira n. 10 m päässä koirasta, myös vapaana jäljestettäessä. Tuomari seuraa koirakkoa ensimmäiselle löydetylle esineelle tai ennalta päättämäänsä paikkaan asti (ei kuitenkaan löytymättömän esineen kohdalle), jonka jälkeen hän odottaa, kunnes koirakko on edennyt hänestä riittävän kauaksi ja palaa sen jälkeen lähtöalueelle. Koiran löydettyä viimeisen esineen, ohjaaja toimii hänelle ennen jäljelle lähtöä annettujen ohjeiden mukaan.

Etsinnän aloitus tapahtuu tuomarin määräämältä aloitussivulta. Ohjaaja päättää työskentelytavasta etsintäalueella ja ilmoittaa sen tuomarille.

Etsintätapoja voivat olla esimerkiksi alueen rajojen kiertäminen tai alueen sisällä etsiminen alue-etsintänä. Jäljen etsinnän tulee olla määrätietoista ja ohjattua koko työskentelyn ajan.

Koiran ajaessa selvästi väärää jälkeä, siitä ilmoitetaan ohjaajalle. Tämä ei alenna arvosanaa.

Koiran sallitaan ajaa takajälkeä ruudun ulkopuolella n. 20 m.

Jäljestämisaika sisältää etsintäajan ruudussa sekä jäljestämisen.

Arvostelu:

- Hyväksytty suoritus edellyttää, että koirakon on löydettävä vähintään:
  - A-taso 2 väliesinettä, sekä viimeinen käyttöesine.
  - B-taso 3 väliesinettä, sekä viimeinen käyttöesine.

1. Jäljen etsiminen**20 pistettä**

Arvosteluperusteet:

- Jäljen etsiminen (alkaa koiran aloitettua työskentelyn)
- Koiralta edellytetään aktiivista aloitusta sekä suoritusalueista ja määrätietoista vainutyöskentelyä heti aloituksesta alkaen.
- Koiralta edellytetään riittävän itsenäistä, mutta kuitenkin ohjattavaa työskentelyä.
- Koiralta edellytetään aktiivista, suoritusalueista ja määrätietoista vainutyöskentelyä myös jäljen löytymisen jälkeisessä työskentelyssä, jossa näiden lisäksi on kiinnitettävä huomiota jäljen kulkusuunnan pitämiseen.

Arvosanat:

Erinomainen: Täydellinen tai lähes täydellinen suoritus, jossa koirasta näkyy erinomainen suoritushalu, ohjattavuus ja paineettomuus ja jäljen löytymisen jälkeen myös sen tekninen pito.

Erittäin hyvä: Koira työskentelee halukkaasti, hetkellistä hidastelua tai epävarmuutta myös jäljen pitämisessä tai koira ei ole täysin ohjattavissa

Hyvä: Koira työskentelee halukkaasti, hidastelua tai epävarmuutta, pieni sivupoikkeama, takajalki ja hieman isompia ongelmia jäljen pidossa tai ohjattavuudessa

Tyydyttävä: Koira työskentelee haluttomasti tai käyttäytyy yli-innokkaasti, hidastelua ja epävarmuutta, suuria sivupoikkeamia, jäljen ylitys sekä selviä ongelmia jäljen pidossa tai ohjattavuudessa

Puutteellinen: Koira ei tottele käskyjä, se karkailee, on haluton tai ei löydä jälkeä tai hukkaa jäljen löytämättä sitä uudelleen (keskeytys 0 pistettä eikä koira voi enää jatkaa koetta).

2. Jäljen ajo**A-taso 20 pistettä****B-taso 20 pistettä****Arvosteluperusteet:**

Työskentely ensimmäiselle esineelle saakka tai jos koira ei ensimmäistä esinettä nosta, niin arvostellaan arviolta lähelle sitä (20 pistettä). Tuomarin on arvosteltava koiran työskentelyn innokkuus, varmuus tai epävarmuus, tai huolimattomuus. Jäljestämisenopeus ei vaikuta arvosteluun, kunhan koiran jälkityöskentely on intensiivistä, tasaista ja vakuuttavaa, ja koira näin osoittaa positiivista jäljestämiskäyttäytymistä.

Esineet**A-taso 60 pistettä****B-taso 110 pistettä**

Käyttöesineiden, joiden tulee säilyä tunnistuskelpoisina, löytyminen määrääjassa.

Hyväksytyyn tulokseen (tyydyttävä) vaaditaan, että koira löytää A-tasolla 2 väliesinettä sekä viimeisen käyttöesineen ja B-tasolla 3 väliesinettä sekä viimeisen käyttöesineen.

Koira osallistuessa aiemmin hyväksytyllä jälkiosuuden tuloksella kokeen henkilöetsintäosuuteen, sen tulee suorittaa ennen henkilöetsintäosuutta myös jälkiosuus tässä kokeessa, ilman sen arvostelua. Tämä sen vuoksi, että koiran tulee osoittaa kestävyytensä pitkäjaksoiseen työskentelyyn sekä kyky siirtyä maavainuisesta työskentelystä ilmapainuiseen työskentelyyn.

OSA 3: HENKILÖETSINTÄOSUUS**TASO A****100 pistettä**

Alueen koko

n. 20.000 m².

Maksimietsintäaika

20 min.

Etsittävät henkilöt

1 henkilö.

TASO B**150 pistettä**

Alueen koko

n. 30.000 m².

Maksimietsintäaika

30 min.

Etsittävät henkilöt

1-2 henkilöä.

Etsintätyöskentely	A-taso	B-taso	Huom!
1. Koiran ohjattavuus	30 pistettä	30 pistettä	
2. Ohjaajan käyttäytyminen	30 pistettä	30 pistettä	
3. Henkilön ilmaisu	40 pistettä	90 pistettä - 1 maalihenkilö: 90 pistettä	Ohjaajalle ei kerrota maalihenkilöiden määrää

		- 2 maalihenkilöä: á 45 pistettä	

Ohjeet henkilöetsintäosuuden toteutukseen

Etsintäalueen tulee täyttää koeohjeen vaatimukset ja alue pyritään valitsemaan siten, että se rajautuu maastossa luonnollisilla maastomerkeillä (esim. oja, taimikko, suo), tarvittaessa rajoja voidaan merkitä kreppeillä.

Maalihenkilö(t) sijoitetaan siten, että koiran käyttäytyminen maalihenkilön luona voidaan todeta. Ennen ensimmäisen koirakon suoritusta etsintäalueella suoritetaan etsintä "nollakoiran" kanssa. Maalihenkilö(t) viedään etsintäalueelle ennen koesuorituksen aloittamista niin, että koira tai koiranohjaaja eivät näe vientiä. Umpipiilojen käyttö on kielletty.

Etsintäalueesta tulee olla kartta, jonka tulee olla vähintään maaston peruskartta. Karttoja tulee olla niistä monta, että jokainen ohjaaja saa oman karttansa. Ohjaaja piirtää karttaan etsintäsuunnitelmansa.

Jos samaa aluetta käytetään useammalle koiralle, maalihenkilön/-henkilöiden paikkaa voidaan vaihtaa jokaiselle koiralle erikseen.

Osuuden suoritusohje

Tuomari osoittaa kartalta etsittävän alueen sekä aloituspaikan ja selvittää ohjaajalle muut kokeen kulkuun liittyvät asiat. Ohjaaja saa kaikki tilannetiedot tuomarilta ja vasta sen jälkeen tekee etsintäsuunnitelmansa. Ohjaaja voi halutessaan tuomarin luvalla ja yhdessä tuomarin kanssa käydä ilman koira etsittävän alueen aloituspaikalla maaston olosuhteiden toteamiseksi, ennen suunnitelman tekoa. Tämän jälkeen hän siirtyy tuomarin tai ratamestarin osoittamaan paikkaan laatimaan etsintäsuunnitelmaa.

Ohjaaja esittelee tuomarille tekemänsä etsintäsuunnitelman ja siinä käytettävät etsintälinjat/etsintälinjat ja taktiikan. Etsintälinjat voivat kulkea myös alueen rajoja pitkin. Etsintälinjojen välien tulee olla n. 50 m, jotta koiran ohjaus ja hallittavuus sekä vainutyöskentely voidaan arvostella.

Tuomarin hyväksytyä karttaan piirrettyä etsintäsuunnitelman, hän määrittää maalihenkilöiden paikat ja maalihenkilöt menevät paikoilleen. Näin vältetään tilanteita, joissa ohjaajan reitti kulkee liian läheltä maalihenkilöitä. Jos ohjaaja etsinnän aikana kuitenkin "törmää" maalihenkilöön, eikä koira tätä havaitse, tuomari käskää ohjaajaa jatkamaan etsintää ja arvostelua jatketaan normaalisti. Jos ohjaaja kuitenkin yrittää selvästi ohjata koira maalihenkilön luokse, koe keskeytetään.

Suorituksen aikana koira saa juottaa, sen sijaan palkitseminen makupaloin tai leluin on kielletty. Koiran kiinniottaminen lukuun ottamatta juottamista ei ole suorituksen aikana sallittua.

Koira voi ilmaista maalihenkilön haukkumalla tai rullailmaisulla.

Ennen kuin etsintätyöskentely aloitetaan, koiranohjaaja ilmoittaa tuomarille ilmaisutavan.

Etsintä suoritetaan ohjaajan valitsemalla etsintämenetelmällä (taktiikalla). Alueella etenemismuoto voi olla joko **alue-etsintä**, jolloin alue etsitään niin, että koira risteilee alueella ohjaajan antamien käskyjen mukaan tai **partioetsintä**, jossa koira kulkee ohjaajan edellä suorittaen samalla ilmavainuista työskentelyä.

Etsinnän suorittaminen alue-etsintänä

Koiran tulee etsiä alue risteillen ohjaajan käskyjä noudattaen. Alue-etsinnässä ohjaaja lähettää koira etsimään aluetta pistottamalla (risteily).

Alue-etsinnässä tuomari määrää aloituksen etsintäsivun.

Tässä etsintätavassa ohjaaja ohjaa valitsemaltaan etsintälinjalta/-linjoilta koiran työskentelyä lähettämällä koira risteilemään alueella. Tämä ei tarkoita koiran vapaata juoksentelua etsintäalueella, vaan koira risteilee

ohjaajan ohjausten mukaisesti. Ohjaaja ohjaa tässä etsintätavassa koiraa vapaavalintaisin käskyin ja merkein sekä pillillä ja/tai viheltämällä. Etsinnän tulee olla eteenpäin suuntautuvaa alueelle, jota ei ole vielä etsitty. Siirtymisiä etsintälinjalta toiselle ei ole, vaan etsintää suoritetaan kaiken aikaa tehdyn suunnitelman mukaisesti. Jos ohjaaja pitää tauon/pysähtyy selvitystä varten (apuohjaaja) tai tuomarin kehotuksesta, ohjaaja kutsuu koiran luokseen ja ottaa koiran hallintaan. Taaksepäin etsiminen ei ole sallittua. Koiran saadessa itsenäisesti vainun jo etsityltä alueelta, koiran saa lähettää kohteelle.

Etsinnän suorittaminen partioetsintänä

Partioetsinnässä koiran tulee osoittaa halukkuutta etsintään ja irtaantua ohjaajasta, kuitenkin niin, että ohjaaja näkee koiran työskentelyn ja mahdolliset reagoinnit.

Partioetsinnässä tuomari määrää aloituspisteen.

Partioetsinnässä ohjaaja ohjaa koiran kulkemaan ohjaajan edellä osoittaen halukkuutta etsintään ja koiran tulee irtaantua ohjaajasta kuitenkin niin, että ohjaaja näkee koiran työskentelyn ja mahdolliset reagoinnit. Pientä sivupoikkeamaa koira voi kuitenkin edetessään tehdä niin, että näköyhteys koiraan säilyy. Tämä ei tarkoita koiran vapaata juoksentelua kaiken aikaa etsintälinjan molemmin puolin. Hyvä työskentelyetäisyys on sellainen, missä näköyhteys koiraan säilyisi huomioiden maasto-olosuhteet. Tällä etäisyydellä ohjaaja pystyy tarvittaessa hallitsemaan koiran työskentelyä, esim. pysäyttämään tai kutsumaan koiran luokse ja hiljentämään koiran etenemismuutosta, sekä havaitsemaan koiran reagoinnin maalihenkilöön.

Partioetsinnässä voi tulla myös tilanteita, joissa ohjaaja pistottaa koiran tarkastamaan tietyn maastonkohdan/maastonkohtia. Näissä tapauksissa ohjaaja ilmoittaa tuomarille syyn pistottamiseen. Tällaisia syitä voivat olla esim. vaikea maastonkohta tai tuulen suunnan muuttuminen. Pistottaminen ei saa olla jatkuvaa eikä etsintä saa perustua pistottamiseen.

Koiran reagoiessa ilmavainuisesti ohjaaja voi antaa koiralle luvan jatkaa kohteelle jatkaen itse kulkuaan koiran osoittamaan suuntaan. Ohjaaja voi vaihtoehtoisesti lähettää koira etsimään sen saaman ilmavainun suuntaan. Mikäli ohjaaja koiran reagoitua ilmavainuisesti lähtee seuraamaan koira, tulee tuomarin pysäyttää ohjaaja hyvissä ajoin ennen maalihenkilöä, jotta koiran ilmaisu voidaan todeta.

Yleiset ohjeet

Koiran tulee ilmaista löydetty henkilö ohjaajan ilmoittamalla tavalla. Muulla kuin ohjaajan tuomarille ilmoittamalla tavalla ilmaistuja maalihenkilöitä ei hyväksytä ja tällainen ilmaisu aiheuttaa kokeen keskeytyksen.

Haukkumalla ilmaisevan koiran tulee pysytellä maalihenkilön läheisyydessä, kunnes koiranohjaaja saapuu paikalle. Haukkunnan tulee olla sellaista, että ohjaaja pystyy sen perusteella vaivatta hahmottamaan koiran sijainnin.

Mikäli koira ilmaisee rullalla, ilmaisurullan tulee olla sellainen, että koira voi sen omaehtoisesti pudottaa pois suustaan. Tämä tulee tarkastaa ilmoittautumisen yhteydessä ja ilmaisurullia, joita koira ei voi ilman ohjaajan apua pudottaa suustaan, ei missään tapauksessa saa hyväksyä.

Haukkumalla ilmaisevan koiran tulee ilmaista löydetty henkilö selvästi. Koiranohjaaja ilmoittaa hyväksytyyn ilmaisun tuomarille ja saa sen jälkeen siirtyä suoraan koiran luo.

Rullalla ilmaisevan koiran pitää viedä ohjaaja maalihenkilön luokse epäröimättä sekä mahdollisimman nopeasti ja suoraan, maasto ja olosuhteet huomioiden. Tuomarille tulee kuitenkin antaa mahdollisuus arvosteluun ja maalihenkilön luokse mentäessä vauhtia pitää sen mukaan säädellä.

Koiranohjaaja saa liikkua alueella ainoastaan suunnitelmansa mukaan. Koira ei saa oleellisesti ylittää merkityn tai osoitetun alueen rajoja.

Vapaavalintaiset suulliset käskyt ja käsimerkit sekä pillillä ja/tai viheltämällä annetut merkit ovat sallittuja ja niitä saa toistaa.

Taaksepäin etsiminen ei ole sallittua. Koiran satunnaista pistoa taaksepäin ei arvostella virheeksi, sillä tilanteissa, joissa ilmavirtaukset muuttuvat, voi koira saada hajun jo etsityltä alueelta ja ohjaaja voi antaa koiralle luvan jatkaa kohteelle. Tätä ei katsota virheeksi.

Etsintäaika alkaa, kun ohjaaja lähettää koiran etsintätyöskentelyyn ja päättyy koiranohjaajan ilmoitukseen loppuun tehdystä etsinnästä, etsintäajan päätyttyä, tai luopumiseen, keskeytykseen tai hylkäämiseen. Etsinnän päätyttyä koetuomari antaa siitä arvostelun. B-tason henkilöetsintäosuudessa (1) yhden maalihenkilön löydön jälkeen ohjaaja jatkaa alueen tarkastamista loppuun suunnitelmansa mukaisesti.

Arvostelu: Yleistä

Arvostelussa tulee huomioida aina kokonaisuus, myös tuuli sekä muut sääolosuhteet ja ulkoiset tekijät. Suorituksen työskentelyn nopeuden tulee jakautua tasaisesti koko etsintäajalle maasto ja olosuhteet huomioiden.

- Koiran kiinniottaminen ei ole suorituksen aikana sallittua. Jos näin tapahtuu, tulee tuomarin huomauttaa siitä, ja jos kiinniottaminen toistuu, tulee tuomarin keskeyttää suoritus eikä koetta hyväksyä, jolloin arvosana on puutteellinen 0 pistettä (ei koske juottamista).
- Maalihenkilöiden tulee ilmaisutilanteessa käyttäytyä rauhallisesti. ja vastata tuomarin mahdollisesti esittämiin kysymyksiin. Löytämättä jäänyt henkilö aiheuttaa sen, että koetta ei hyväksytä, jolloin arvosana on puutteellinen 0 pistettä.
- Virheilmaisuus aiheuttaa kokeen keskeyttämisen eikä suoritusta voida hyväksyä, jolloin arvosana on puutteellinen 0 pistettä.
- Jos koira jättää maalihenkilön eikä itsenäisesti palaa hänen luokseen, aiheuttaa se kokeen keskeytyksen, eikä suoritusta voida hyväksyä, jolloin arvosana on puutteellinen 0 pistettä.
- Jos koira vahingoittaa maalihenkilöä tai osoittaa häntä kohtaan aggressiivisuutta, sen suoritus hylätään ja koiralle esitetään kilpailukieltoa. Arvosana on tällöin puutteellinen 0, pistettä.
- Koiran ylittäessä selvästi alueen rajan tulee tuomarin huomauttaa siitä. Arvosanaa ei alenneta. Jatkuva työskentely alueen ulkopuolella on virhe.
- Tuomarin tulee keskeyttää osaamattoman tai haluttoman koiran suoritus, ja arvosana on tällöin puutteellinen 0 pistettä

Ilmaisua ei hyväksytä, ellei se tapahdu ohjaajan ilmoittamalla tavalla.

Osuus päättyy ohjaajan tekemään ilmoitukseen loppuun suoritetusta etsinnästä, ajan tultua täyteen, tuomarin keskeytykseen tai virheilmaisuun.

Tuomarin tulee sijoittua siten, että hän pystyy havaitsemaan kaikki tapahtumat.

1. Koiran ohjattavuus

30 pistettä

Arvosteluperusteet:

Koira osoittaa suurta työskentelyhalua etsintätehtävään. Koira etsii ohjaajan ohjauksen mukaisesti koko alueen tai etenee partioinnissa määrätietoisesti etsien, ohjattavuutta osoittaen ja työskentelytehon laskematta.

Arvostelu:

Erinomainen: Täydellinen tai lähes täydellinen suoritus, jossa selvästi näkyy koiran työskentelyhalu ja ohjattavuus, koira pitää yhteyttä ohjaajaan työskentelyn kuitenkaan kärsimättä.

Erittäin hyvä: Koiran ohjattavuus näkyy selvästi, koiralla tasainen tempo, ja suorittaa etsintää halukkaasti, kuitenkin käskyjen noudattaminen hiukan viipyy tai toistuvia käskyjä työskentelyn aikana tai määrätietoisuuden pieni väheneminen.

Hyvä: Koiran ohjattavuudessa puutteita, tarvitaan käskyjä ja käskyjen noudattaminen viipyy yli-innokkuudesta johtuen tai määrätietoisuudessa selvästi havaittavia puutteita.

Tyydyttävä: Koiran ohjattavuudessa selviä katkoksia, paljon käskyjä ja käskyjen noudattaminen viipyy yli-innokkuudesta johtuen, koiralla vaikeuksia selvittää maaston vaikeudet tai määrätietoisuudessa selviä ongelmia.

Puutteellinen: Koiran ohjattavuudessa paljon ongelmia, paljon käskyjä ja käskyjen noudattaminen viipyy. Ohjaaja painostaa voimakkaasti koiraansa. Koira saadaan vain vaivoin hetkellisesti etsintätehtävään.

Koira ei noudata ohjaajan käskyjä tai on haluton työskentelemään tai ei ilmennä etsinnässä määrätietoisuutta.

2. Ohjaajan käyttäytyminen

30 pistettä

Arvosteluperusteet:

Selkeä, määrätietoinen ja asiallinen esiintyminen. Ymmärtää nopeasti annetun tehtävän ja osaa tehdä etsintätaktiikkansa sen perusteella. Tarkentavat kysymykset eivät aiheuta arvosanan alenemista. Annettujen tehtävien ja ohjeiden noudattaminen sekä yhteistyökyky ja maltillisuus.

Koiran ohjaamisessa oikea-aikaiset käskyt sekä äänen ja muiden avujen käyttö on asiallista.

Arvostelu:

Erinomainen: Ohjaaja käyttäytyy asiallisesti, varmasti ja määrätietoisesti

Erittäin hyvä: Ohjaaja käyttäytyy asiallisesti, varmasti ja määrätietoisesti, nähtävissä hetkellisesti puute johtaa tilannetta tai hallita itsensä

Hyvä: Ohjaaja käyttäytyy asiallisesti, varmasti ja määrätietoisesti, nähtävissä kuitenkin selvästi puute johtaa tilannetta tai hallita itsensä

Tyydyttävä: Ohjaajan kykyä johtaa tilannetta on vaikea tulkita, nähtävissä selviä virheitä tilanteen johtamisessa ja itsensä hallinnassa.

Puutteellinen: Ohjaajalla puutteita ja virheitä ymmärtää tilannetta ja tehdä sen mukaisia päätöksiä, ohjaajalta puuttuu suurimman osan ajasta kyky johtaa tilannetta ja hallita itsensä. Ei kykene johtamaan tilannetta tai ei hallitse itseään. Vaikeuttaa omalla toiminnallaan (esim. fyysinen kestävyys/hidastelu) koiran toimintaa.

3. Henkilön ilmaisu(t)

A-taso 40pistettä

B-taso 90 pistettä

Arvosteluperusteet:

Ilmaisusta annetaan arvosana jokaisesta henkilöstä erikseen. A-tasolla 40 pistettä, B-tasolla 90 pistettä (**yhdeällä** maalihenkilöllä 90 pistettä/maalihenkilö ja **kahdella** maalihenkilöllä 45 pistettä/maalihenkilö).

Koiran halu suorittaa ilmaisu ohjaajan ilmoittamalla tavalla, itsenäisesti ja välittömästi löydettyään henkilön.

Noudattaa ohjaajan antamia käskyjä ilmaisun jälkeen, antaa ohjata itseään.

Arvostelu:

Erinomainen: Täydellinen tai lähes täydellinen suoritus, missä koira saatuaan hajun osoittaa ja suorittaa ohjaajan määrittämän selvän ilmaisun, kunnes koira otetaan haltuun.

Erittäin hyvä: Koirasta näkyy selvästi taito ja halu ilmaista maalihenkilö. Se kuitenkin hiukan viivyttelee paikallistamisessa, ilmaisun aloittamisessa, ja ilmaisun suorituksessa.

Hyvä: Koirasta näkyy taito ja halu ilmaista maalihenkilö. Se kuitenkin viivyttelee ja epäröi paikallistamisessa, ilmaisun aloittamisessa ja ilmaisun suorituksessa.

Tyydyttävä: Koira osoittaa välinpitämättömyyttä ilmaista maalihenkilö, se viivyttelee paikallistamisessa, ilmaisun aloittamisessa ja ilmaisun suorituksessa. Selviä haukkukatkoksia. Tulee ohjaajaa vastaan, mutta palaa omatoimisesti, rullakoira epäröi näytössä.

Puutteellinen: Koira osoittaa haluttomuutta ilmaista maalihenkilö, viivyttelee ja epäröi selvästi paikallistamisessa, ilmaisun aloittamisessa ja ilmaisun suorituksessa. Ohjaajalla on vaikeuksia löytää koira ja maalihenkilö koiran vajaan haukkumisen vuoksi.

Koira ei ilmaise lainkaan ja maalihenkilö jää löytymättä = 0 pistettä.

Koira jättää maalihenkilön eikä omatoimisesti palaa hänen luokseen = 0 pistettä.

Haukkumalla ilmaiseva koira

Koiran on aloitettava haukkuminen välittömästi löydettyään maalihenkilön. Haukkumisen tulee olla selkeää ja niin jatkuvaa, että ohjaaja paikallistaa koiransa vaivattomasti. Tuomarin on arvostelussaan huomioitava se, ettei koiralta vaadita tauotonta haukkumista, sillä koiran haukkumiseen vaikuttavat monet seikat kuten koiran rotu, vallitsevat sääolosuhteet, radan raskaus yms. tekijät. On myös luonnollista, että koira kiinnittää hetkeksi huomionsa ohjaajaan tämän tullessa koiran näkyviin. Jos koiran haukunta ei ole riittävää, alennetaan

arvosanaa. Isompi virhe on, jos koira pitää haukkumisessa selviä taukoja, niin että ohjaajan on sitä vaikea paikallistaa. Arvosana voi olla tällöin korkeintaan tyydyttävä. Ohjaaja ei saa edetä maastossa, jos koira ei hauku. Jos koira tulee ilmaisutilanteessa ohjaajaa vastaan, kun ohjaaja ei ole vielä paikallistanut maalihenkilöä, mutta palaa kuitenkin itsenäisesti maalihenkilön luo, voidaan ilmaisu hyväksyä. Arvosana voi olla korkeintaan puutteellinen. Jos koira ei palaa maalihenkilön luokse, eikä ohjaaja ole vielä paikallistanut maalihenkilöä, tilanne arvostellaan virheilmaisuna, jolloin arvosana on puutteellinen 0 pistettä. Jos ohjaaja pyrkii painostamaan koira palaamaan maalihenkilön luokse, ei ilmaisua voida hyväksyä, jolloin arvosana on puutteellinen 0 pistettä

Arvosteluperusteita ovat

- ilmaisu on selkeää ja jatkuvaa
- ilmaisu on vähemmän selkeää tai jatkuvaa
- ilmaisussa on selviä taukoja
- koira tulee ohjaajaa vastaan, mutta palaa itsenäisesti
- koira tulee ohjaajaa vastaan eikä palaa ilmaisuun ilman ohjaajan painostusta
- ohjaajan ja koiran käytös maalihenkilön luona.

Rullalla ilmaiseva koira

Koiran tulee ottaa rulla suuhunsa välittömästi löydettyään maalihenkilön. Koiran pitää palata heti, rulla suussa, suorinta tietä ohjaajansa luokse. Ohjaajan kytkettyä koiransa ilmaisuliinaan koiran pitää johdattaa hänet käskyllä suorinta tietä löytämänsä henkilön luokse. Tuomarin on arvostelussaan kuitenkin huomioitava, ettei koiran tarvitse pitää rullaa suussaan siihen asti, kun se on ohjaajan vieressä. Tärkeää on, että koira pitää rullaa riittävän kauan niin, että ohjaaja voi varmasti todeta koiran suorittaneen ilmaisun. Metrimäärien sijasta tuomarin tulee arvioida, kuinka varma koiran ilmaisu on ollut. Jos koira pudottaa rullan niin aikaisin, että ilmaisua ei voida pitää selkeänä, arvosanaa alennetaan. Koira voi pitää ilmaisurullaa suussaan ilmaisuun mennessä ja pudottaa sen vasta maalihenkilön luona oma-aloitteisesti tai ohjaajan käskystä, arvosanan siitä alentumatta. Ohjaaja saa käskyttää koiran pudottamaan ilmaisurullan joko avustamatta tai ohjaajan käteen, kuten noutokapulan irrotuksessa. Jos ohjaaja joutuu ilmaisemaan koiralle olinpaikkansa koiran tuodessa rullaa, seuraa arvosanan alennus. Koiran hidastellessa ohjaajan luokse tuloa arvosanaa alennetaan. Suurempi virhe on, jos ohjaaja joutuu kehottamaan koira; arvosana voi tällöin olla korkeintaan tyydyttävä. Vientivaiheessa koiralta ei vaadita viivasuoraa menoa etsittävän henkilön luokse, vaan tässä on otettava huomioon maaston asettamat esteet etenemiselle yms. seikat. Tuomarin tulee huomioida arvostelussaan myös ohjaajan ja koiran käyttäytyminen sen jälkeen, kun koira on kytketty. Maastopohja sekä kasvillisuuden peitteisyys määrittelevät usein koiran ja ohjaajan välisen etäisyyden. Näistä johtuva ajoittainen ohjaajan ja koiran lyhentynyt välimatka ei alenna arvosanaa.

Vientivaiheessa koiran on osoitettava halukkuutensa mennä maalihenkilön luokse. Koiran tulee edetä määrätietoisesti kohti maalihenkilöä niin, että ilmaisuliina on kireänä, mutta sen ei kuitenkaan tarvitse vetää ohjaajaa. Jos ohjaaja kaatuu näytölle mennessä, tai näyttöliina sotkeutuu siten, ettei koira pysty etenemään, tai liina irtoaa ohjaajan kädessä, ohjaaja saa antaa koiralle lisäkäsyt koiran pysäyttämiseen ja/tai ilmaisun jatkamiseen. Nämä lisäkäsyt eivät aiheuta arvosanan alenemista. Jos koira ei sallittujen lisäkäsytien jälkeenkään jatka vientiä maalihenkilön luokse, eikä ohjaaja ole vielä paikallistanut maalihenkilöä, tilanne arvostellaan virheilmaisuna, jolloin koe keskeytetään ja arvosana on puutteellinen 0 pistettä. Jos ohjaaja selvästi painostaa koira lisäkäsytillä tai muutoin, ilmaisua ei hyväksytä, jolloin koe keskeytetään ja arvosana on puutteellinen 0 pistettä. Jos koira osoittaa epävarmuutta vientivaiheessa, arvosanaa alennetaan. Suurempi virhe on, jos koiran vienti muuttuu päämäärättömäksi ja kaartelevaksi; arvosana voi tällöin olla korkeintaan tyydyttävä. Jos koira vie ohjaajaa selvästi pois päin maalihenkilöstä tai selkeästi ulos alueelta, tilanne arvostellaan virheilmaisuna, jolloin koe keskeytetään ja arvosana on puutteellinen 0 pistettä.

Arvosteluperusteita ovat

- koira tulee ohjaajan luo halukkaasti ja määrätietoisesti rulla suussa
- koira hidastelee tullessaan ohjaajan luo rulla suussa
- ohjaaja joutuu kutsumaan koira sen tuodessa rullan
- koira pitää rullan suussaan niin kauan, että ohjaaja voi varmasti todeta ilmaisun
- koira pudottaa rullan liian aikaisin tullessaan ohjaajan luokse
- koira vie ohjaajan halukkaasti ja määrätietoisesti ja suorinta tietä maalihenkilön luokse
- ohjaaja antaa koiralle lisäkäsyt ilmaisuuun lähdössä tai vientivaiheessa
- koiran vienti on epävarmaa tai se vie ohjaajan maalihenkilön luokse kaartelemalla
- koira eksyy viedessään ohjaajaa maalihenkilön luokse
- ohjaajan ja koiran käytös maalihenkilön luona

Käyttäytyminen ilmaisutilanteissa

Ohjaajan ja tuomarin mennessä ilmaisuun pitää ohjaajan noudattaa nopeuden suhteen tuomarin ohjeita. Koiran ja ohjaajan käyttäytyminen maalihenkilön luona kuuluu arvosteltaviin seikkoihin. Koiran käytös ei missään vaiheessa saa olla aggressiivista. Aggressiivisuus johtaa aina kokeen hylkäämiseen, jolloin koe keskeytetään ja arvosana on puutteellinen 0 pistettä.

Koiran maalihenkilöä kohtaan osoittamaa ystävällistä uteliaisuutta ei saa tulkita aggressiivisuudeksi. Tällainen käytös ei saa alentaa arvosanaa, kunhan se ei häiritse ilmaisua eikä ole liiaksi maalihenkilöä häiritsevää. Maalihenkilön häirintä aiheuttaa arvosanan alenemisen. Jos koira häiritsee maalihenkilöä voimakkaasti, sen suoritus voidaan keskeyttää osaamattomuuden vuoksi. Mikäli häirintä aiheuttaa maalihenkilölle vammoja, koiran koesuoritus on hylättävä, jolloin koe keskeytetään ja arvosana on puutteellinen 0 pistettä vaikka kyseessä ei olisikaan aggressiivisuus. Ohjaajan tullessa piilolle koiran on osoitettava maalihenkilön paikka tarkasti, muutoin ilmaisua ei voida hyväksyä. Sillä ei ole kuitenkaan merkitystä, ilmaiseeko koira piilon sisäänkäynnin puolelta vai joltain muulta sivulta. Tämän jälkeen ohjaaja ottaa koiran hallintaansa, sivulleen. Rullalla ilmaisevan koiran ilmaisuliina on kytkettävä irti ennen hallintaan ottoa, mikäli maasto-olosuhteet eivät sitä estä. Ohjaaja päättää käskyistä ja tavasta, miten hän ottaa koiran hallintaan ennen maalihenkilön piilosta ottamista. Ohjaaja päättää myös koiran asennosta, kun maalihenkilö otetaan pois piilosta. Tarvittaessa ohjaaja voi siirtää koiran hieman kauemmaksi piilosta, joko kutsumalla koiran sivulleen tai seurauttamalla koiran kauemmas hallintaan ottamisen jälkeen, jotta maalihenkilö pääsee nousemaan pois piilosta. Tässäkään käskyjen määrä ei ole sinällään ratkaiseva tekijä, vaan koiran kokonaisuutena osoittama ohjattavuus. Maalihenkilö tulee pois piilosta vasta, kun tuomari antaa siihen luvan – sen jälkeen, kun koira on ohjaajansa hallinnassa. Jos koira osoittaa kiinnostusta piilosta pois tulevaa maalihenkilöä kohtaan, se on sallittua, mutta sen täytyy kuitenkin olla hillittyä. Mikäli ohjaajalla on selkeitä vaikeuksia saada koira hallintaansa piilolla, tuomarin tulee huomioida tämä ilmaisusta arvosanaa antaessaan. Piilolta keskilinjalle siirryttäessä koiran tulee seurata vapaana ohjaajan sivulla. Seuraamista ei kuitenkaan arvostella. Tärkeintä tässä suorituksessa on se, että koira on hyvin hallinnassa. Mikäli ohjaajalla on vaikeuksia koiran hallinnassa keskilinjalle siirryttäessä, tuomarin tulee huomioida tämä antaessaan työskentelyn arvostelua.